

Het dagblad Trouw heeft op 28 juli 1962 een artikeltje gewijd aan het sterven van Pullmann, toen het honderdvijfenzeventig jaar geleden was dat het voorval plaats had. Dit artikel prikkelde de nieuwsgierigheid van ds. G. Visse te Kampen naar de herkomst van Pullmann, van wie hij slechts wist dat deze uit het dorp Zimmern in Hessen afkomstig was.

De predikant wendde zich tot zijn ambtgenoot van de evangelische kerk in Zimmern. Daarop antwoordde Pastor Rudolf Beringer: „Uit het kerkeboek heb ik vastgesteld dat Christoffel Pullmann de 4e juli 1757 hier geboren en de 5e juli gedoopt is, als het zevende kind en de zesde zoon van de echtgenoten Johannes Pullmann en Maria Sidonia Schroth, die op de 16e maart 1745 in het huwelijk zijn getreden. In het geheel had hij twaalf broers en zusters”.

Pastor Beringer kon uit de registers nagaan wie de nakomelingen zijn geweest van de broers en zusters van Christoffel, die zelf niet getrouwd is geweest. Het bleek dat de rechtstreekse nakomelingen van een broer van Christoffel de enige jaren geleden gestorven mevrouw Gertrude Hader-Pullmann was.”

Christoffel Pullmann was dus een dorpsjongen uit een groot gezin, die vermoedelijk omdat zijn geboorte grond hem niet voldoende mogelijkheden bood, huursoldaat geworden is in het leger van de vorst van Hessen-Darmstadt. De vorst kwam in 1787 stadhouder Willem V te hulp in de politieke moeilijkheden van die dagen. Bij die gelegenheid heeft Pullmann zijn leven gelaten.

BRUG MET TWAALF GATEN

De brug met de twaalf gaten, dit jaar precies honderd jaar oud, zal binnenkort worden afgebroken aldus het N.U.D. van 7 juli jl. De oeververbinding in de slingerweg naar Rhijnauwen in het verlengde van de Prins Hendriklaan is overbodig geworden. In verband met de aanleg van het universitair centrum in de Johannapolder, wordt een deel van de oude gracht tussen de forten De Bilt en Vossegat gedempt. Een flink stuk is al dichtgegooid en het deel van de gracht, waarover de Twaalf-gaten-brug ligt, is drooggelegd. Op het ogenblik heeft de bejaarde brug, die een beetje zielig tussen grote hopen zand, veen en klei ligt, nog een bescheiden taak te vervullen. Ze is een overbrugging van de zandbedding in de weg naar Rhijnauwen.

Binnenkort heeft de brug helemaal geen functie meer, want het weggedeelte wordt over enige tijd voor verkeer afgesloten. Op het ogenblik is in het verlengde van de Herculeslaan een brede verbindingsweg met het universitair centrum in de Johannapolder in aanleg. Via deze weg zal men Rhijnauwen binnenkort kunnen bereiken. Het stuk terrein rond de brug met de twaalf gaten zal bij de Kromhout-kazerne worden gevoegd en dan is het lot van het markante bruggetje spoedig bezegeld.

WATER IN WESTELIJK UTRECHT

Op waterstaatkundig gebied is er de laatste jaren in het westen van de provincie Utrecht veel veranderd, hoewel dit menigeen ontgaan zal zijn, die niet geregeld in dit gedeelte van de provincie komt. Alleen het verdwijnen van de Stadsdam en de Heldam, respectievelijk onder Oudenrijn en De Meern, alsmede van de Gooise-brug bij Strijkviertel is velen opgevallen, die deze schilderachtige punten van oudsher kenden.

Een en ander houdt verband met de verbetering van de Leidse Rijn. Voorts zijn in het dorp Kockengen de Heycop en de Bijleveld gedempt, de oude waterwegen, die eenwenlang het aanzien van dit dorp bepaalden.

Wie over deze en andere wijzigingen op waterstaatkundig gebied meer wil weten, zij verwezen naar de Provinciale Almanak van Utrecht, 1961. Daarin heeft dr. H. van der Linden, secretaris van het hoogheemraadschap van Rijnland en vroeger werkzaam ter provinciale griffie van Utrecht, aan deze materie een publicatie gewijd met veel historische bijzonderheden.

Oud-Utrecht

VERENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN DE KENNIS
DER GESCHIEDENIS VAN DE STAD EN DE PROVINCIE UTRECHT

Redactie: H. de Jong, Aurorastraat 26, Utrecht
Administratie: H. J. H. Knoester p/a Drift 27, Utrecht
Secr. der ver.: Ir. C. L. Temminck Groll, Hoofdstraat 43, Driebergen
Gironummer penningmeester Oud-Utrecht: 575520

VIJF EN DERTIGSTE JAARGANG / NUMMER 11 / NOVEMBER 1962

BANDEN TUSSEN DE FAMILIE SWEELINCK EN VENENDAALSE GESLACHTEN

In 1934 schreef de musicus B. van den Sigtenhorst Meyer ¹⁾: „Sweelincks faam als toondichter, organist en leermeester ging ver buiten de Zeven Provinciën en het is voor de tegenwoordig levende nederlander met zijn grenzenloze onwetendheid van wat Nederland op muzikaal scheppend gebied ooit betekend heeft en zijn rampzalige vaste overtuiging, dat het op dit gebied ook nooit iets zal betekenen, haast niet in te denken, dat er een tijd is geweest, dat jeugdige componisten en organisten uit het buitenland hun studies geheel kwamen maken of verder kwamen voltooien in ons land, bij Sweelinck te Amsterdam. Voorwaar dan ook een enig geval in onze muziekgeschiedenis. Het begin onzer „gouden eeuw” is ook hoogst belangrijk geweest op muzikaal gebied!”

Sindsdien is veel veranderd en nam de waardering voor Sweelincks muziek zeer toe. Dat bleek in mei j.l. toen het feit herdacht werd, dat Jan Pietersz. vierhonderd jaar geleden geboren werd. Het jaar 1962 is een Sweelinckjaar geweest.

Musicologen hebben Sweelincks verdiensten als scheppend musicus en ook als pedagoog, in welke kwaliteit hij wel „de noordduitse organistenmaker” genoemd wordt vanwege zijn vele leerlingen uit die streek, in het licht gesteld. In een enkele publicatie slechts werd iets, en dan nog maar terloops, gezegd over de relaties van de familie Sweelinck met Venendaalse geslachten, een reden om er hier nader op in te gaan.

Van den Sigtenhorst Meyer heeft in het Tijdschrift der Vereni-

¹⁾ Jan P. Sweelinck en zijn instrumentale muziek, Den Haag 1934, blz. 11.

ging voor Nederlandsche Muziekgeschiedenis²⁾ en in zijn reeds geciteerd standaardwerk een deel van Sweelincks genealogie gepubliceerd. Met gegevens uit het oudarchief te Veenendaal en uit particuliere geslachtslijsten zullen wij trachten die genealogie wat aan te vullen. Het leek genoemde schrijver overbodig verschillende takken verder na te gaan, omdat de nakomelingen daaruit noch begaafd, noch maatschappelijk in aanzien waren.

AFKOMST

Jan Pietersz. werd in mei 1562 geboren - waarschijnlijk te Deventer - uit het huwelijk van Peter Swijbertsz. en Elsen Jansd. Sweling, een dochter van de Deventer stadschirurgijn Jan Sweling, genaamd mr. Jan Barbier voor die Norenbergerpoorte. Dat Deventer zijn geboorteplaats was, bewijst men gewoonlijk uit de regels van de dichter-tijdgenoot Revius:

„En weet', hoewel hij leefd' en stierf tot Amsterdam
Van Deventer nochtans dien groten sanger quam.³⁾

Deze regels lijken ons echter voor tweeërlei uitleg vatbaar. Bedoelde Revius niet dat de familie oorspronkelijk uit Deventer kwam?

Lange tijd tastte men in het duister omtrent Sweelincks familie van vaderszijde, tot de Deventer archivaris dr. A. C. F. Koch in 1957 enige feiten aan het licht bracht.⁴⁾ Sweelincks vader, Peter Swijbertsz., bleek een der drie zonen te zijn van heer Swibbert van Keizersweerd, vicaris van het St. Paulusaltaar in de Deventer kapittelkerk.

Het nagaan van genealogische gegevens is vaak een delicate gelegenheid als men bekend raakt met een faux pas van iemand. Heer Swibbert leefde in concubinaat met Wibbe Moring, die hem drie zonen schonk: Peter, Gerrit en Jasper. Gerrit, ook een geestelijke en wel vicaris aan de Grote, toen Kathedrale kerk te Deventer, leefde eveneens met een vrouw, een zekere Swene, bij wie hij een zoon had, Swijbert Gerritzn.

Wij moeten dergelijke misstappen zien in het kader van de tijd. Rogier⁵⁾ heeft onderscheid gemaakt tussen focaristen, priesters die met hun focariae, dienstmaagden, echtelijk samenleefden, dus clerici uxorati „burgerlijk-brave huisvaders" en fornicatores „verdorven egoïsten, die verboden omgang hadden met vrouwen van allerlei slag." ⁶⁾ Het schenden van het celibaat was niet slechts een neder-

lands verschijnsel, maar een europees.⁷⁾ Vóór Trente stond echter de ongeldigheid van een priesterhuwelijk niet vast, al was het verboden er een aan te gaan.

Dr. R. R. Post die een veelzijdig onderzoek instelde naar het leven der clerici, met name naar het onderhouden van het celibaat, vat zijn bevindingen als volgt samen⁸⁾: „Er zijn zeker allerlei overtredingen van het celibaat en wel doordat verschillende priesters met hun huishoudster als man en vrouw leefden. In het algemeen werd dit geduld, zowel door de gelovigen als door de kerkelijke en wereldlijke overheid en de patronaatsheren. Intussen bleef de wetgeving tegen deze verhouding bestaan, en werd die door elke bisschop in het begin van de regering temidden van vele andere bepalingen opnieuw afgekondigd. Straffen tegen de genoemde verhouding kwamen desondanks weinig voor, wel echter tegen fornicatio simplex, adulterium of incestus. Vele geestelijken hadden in hun pastorie een zuster of moeder of ook een huishoudster in moderne zin."

NAAM

Jan Pietersz. nam de familienaam van zijn moeder aan: Sweling of Swelinck of hoe dan ook gespeld. Destijds was er namelijk in de erfelijkheid van de familienamen nog niet de minste regelmaat te bespeuren, constateert dr. P. J. Meertens.⁹⁾

In 1885 opperde Johan Winkler, dat er metronymica uit spot gegeven werden, als de man bij de vrouw onder de plak zat! En P. Leendertz veronderstelde in 1878 dat de kinderen naar de moeder genoemd werden indien de vader van een andere plaats kwam.¹⁰⁾ Hoe dit zij, dat de zonen de vadersnaam aannamen was nog geenszins traditie. Men vatte de familienaam toen niet op als symbool van de familie-eenheid, waarop men zich wel liet voorstaan, zodra het financiële aangelegenheden betrof. Het noemen naar de moeder kwam dan ook herhaaldelijk voor, vooral als haar familie voornamer was dan die van de vader of al een familienaam voerde. Ook gebeurde het wel, dat een zoon zich zowel naar zijn vader als naar zijn moeder noemde. Zelfs namen de zonen wel eens allen verschillende familienamen aan, een waar crux voor de onderzoeker.¹¹⁾ In de steden moest men zich uit praktische overwegingen een „van" kiezen.

Dat Jan Pietersz. zijn moeders naam aannam, blijkt niet merkwaardig te zijn zoals prof. K. Ph. Bernet Kempers meent¹²⁾: het gebeurde talloze malen, hetzij uit pieteit jegens de moeder of om die naam

²⁾ Ibidem, blz. 32.

³⁾ Kerkelijke verhoudingen in Nederland vóór de Reformatie, Utrecht-Antwerpen 1954, blz. 114.

⁴⁾ De betekenis van de Nederlandse familienamen, Naarden 1941, Inleiding blz. 6.

⁵⁾ J. van der Schaar, Uit de wordingsgeschiedenis der Hollandse doop- en familienamen. Assen 1953, blz. 165.

⁶⁾ P. J. Meertens a.w. blz. 8, 9.

⁷⁾ Meesters der muziek, Rotterdam, 1954⁵, blz. 26.

²⁾ Deel XIV 2e stuk, De voorouders van Jan Pietersz. Sweelinck en deel XV 4e stuk, De nakomelingen, resp. 1934 en 1939.

³⁾ Over-IJsselsche sangen en dichtten, ed. W. A. P. Smit, Amsterdam 1930-1935.

⁴⁾ Versl. en Meded., 72ste stuk van de Ver. tot beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis, 1957, blz. 77-84.

⁵⁾ Geschiedenis van het Katholicisme in Noord-Nederland in de 16e en de 17e eeuw. Amsterdam 1945, deel I, blz. 34, 35.

⁶⁾ Ibidem.

bij gevaar van uitsterven van de familie te behouden of wellicht bij de Sweelincks uit een zekere schaamte over de minder eervolle afkomst. Oorspronkelijk bezat men weinig gêne om het bezit van bastaarden, men liet de smalle schuinbalk in zijn wapen over alles heenlopen. Eerst later werd het bastaardteken smaller en smaller tot een schuin-streep, die nog verkort werd. Toen gold bastaardij algemeen als smaad.¹³⁾

HUWELIJK

Jan Pietersz. huwde in 1590 Claesgen Dirckx. Puynen te Medemblik. Hun eerste kind was Dirck, die een begaafd musicus werd en zijn vader opvolgde als organist van de Oude kerk te Amsterdam, welk ambt ook de grootvader Peter Swijbertsz. bekleed had.

De tweede zoon was Pieter, die een zakenman werd en eerst huwde met Heyltje Jansd. Reyniers, dochter van een lid der Amsterdamse vroedschap, later met Lijsbeth Dommer.¹⁴⁾ Hij bleef in beide huwelijken kinderloos, maar had een natuurlijke zoon, Gerard geheten. Elsgen, de tweede dochter van de componist, huwde in 1635 de rijke rooms-katholieke advocaat mr. Benedictus Ingels, doch deze roomse zijlinie der Sweelincks stierf reeds in 1701 uit.

VESTIGING IN VEENENDAAL

Gerard, de stamhouder, studeerde medicijnen en werd chirurgijn te Veenendaal, waar hij Petronella Gerrits Volwens huwde, de eerste Veenendaalse, die in de familie Sweelinck werd opgenomen. Hun eerste kind Theodora of Dirkje trad in 1682 in het huwelijk met Peter van Broeckhuysen, ook een chirurgijn, en na diens dood (1693) met Wouter van (der) Son in 1701. De laatste bezat landerijen „in 't goet genaempt De Hell” en in de omgeving van de Markt.¹⁵⁾ In een aantekening¹⁶⁾ lezen we over „een start veenlants in de Hell”, toebehorend aan „Wouter van Son, als in huwelijk hebbende de Wed. van Mr. Peter van Broeckhuysen”. Bedoelde weduwe was dus Theodora Sweelinck. Zij woonde met Wouter aan de zuidzijde van de Markt, waar zijn huis stond.

De Van Broeckhuysens behoorden in de 17de eeuw tot de gegoede burgerij en bekleedden invloedrijke ambten. In de lijsten van de op de open rekendagen verkozen veenraden, cameraars, rekenmeesters, directeurs, controleurs en kerkmeesters¹⁷⁾ komen zij herhaaldelijk voor.

¹³⁾ H.W.M.J. Kits Nieuwenkamp, Encyclopedie van de heraldiek, in voce Bastaardbalk.

¹⁴⁾ J. E. Elias, De vroedschap van Amsterdam I, 1903, blz. 244.

¹⁵⁾ Register van voor de Veenraden gepasseerde actens van borgstelling over 't verbaggen der veenlanden 1698—1765, Archief Voormalig Veenraadschap Veenendaal, no. 426, 1 juny 1704.

¹⁶⁾ Memorie van de Eigenaeren, archief Veenraadschap, no. 427, 1702.

¹⁷⁾ Archief Veenraadschap no. 451.

Uit Theodora's tweede huwelijk sproten Cornelis van Son en nog een kind waarvan geen nakomelingen bekend zijn, evenmin als van Eduard, Joost en Barbara van Broeckhuysen uit haar eerste huwelijk. Cornelis nam 18 maart 1731 Lydia Middelhoven tot vrouw, ook uit een gegoede familie. Zij kregen zes kinderen, van wie het laatste Neeltje van Son op 28 september 1766 in het huwelijk trad met de wolkammer Gerrit van Burken.

Ons vermoeden dat de familie Van Burken identiek is met van Borcken, bleek juist toen wij de genealogie van Burcken ter inzage mochten ontvangen van de heer J. van Burken, makelaar te Amersfoort. Gerrit blijkt een zoon te zijn van de veenraad Cornelis van Burken, die eerst met Maria van der Poel, later met Jannigje van Dam getrouwd was. Van Sigtenhorst Meyer suggereert, dat Gerrit een arbeider was. Maar is het niet aannemelijker dat hij een „fabrikteur van wol”, een zelfstandige was?

Een der kinderen van Gerrit en Neeltje was Cornelis van Burken, die 17 maart 1803 huwde met Aaltje van der Meyden. Zijn broer Jan trouwde 20 september 1799 Sophia van Groenhuisen. Aaltje, zijn zuster, trad 23 november 1800 in de echt met Jan Achterberg, zoon van Evert Achterberg en Cornelia de Kleuver. Hun dochter Evertje huwde in 1823 Willem Turkesteen. Een nakomeling Cornelis Turkesteen trok naar Bussum, waar de Turkesteens nog wonen. Johannes van Burken tenslotte ging op 22 maart 1805 een huwelijk aan met Cornelia de Gooyer. Hun zoon Jacob trouwde eerst Maria van Wakeren, later Cornelia van Veldhuizen (nà 1837). Uit hun huwelijk sproot Johannes van Burken, die Maria Arnolda Wisselo tot vrouw nam. Jacob, hun zoon, trouwde Wilhelmina Alberti, wier zoon Johannes met Maartje Jacobsen trouwde, uit welke verbintenis Jacob geboren werd, die Hendrina Steenhoff huwde. Zij hebben thans twee kinderen: Johannes en Gerrit Jan Willem.

Andere Van Burkens huwden o.a. Van Binsbergen, Hensen, Van Asfelt, de Kruiff, Spies, Middelhoven, Berveling, Van Lingen, Bantjes, Bont, Japin, Van Doorn.

De heer Jan Huibers publiceerde onlangs zijn stamreeks.¹⁸⁾ Hieruit zien wij dat de reeds genoemde Evertje, die in 1823 Willem Turkesteen huwde, als schoonmoeder had Willemijntje Diepeveen. Johannes Turke(n)steen, zoon van Evertje en Willem, trouwde in 1847 Anthonia van der Pas. Willem Turkesteen huwde in 1868 Wilhelmina Slotboom, dochter van Aart Slotboom en Hendrika de Fluiter. Uit hun huwelijk werd Wilhelmina Turkesteen geboren, die in 1905 Jan Huibers trouwde, smid, kosten van de kerk der gereformeerde gemeente, te Veenendaal, zoon van Johannes Huibers en Hendrika van Barneveld. Johannes Huibers, zoon van Wilhelmina en Jan, werd electrotechnisch installateur en trouwde in 1931 te Bruinisse Jozina Cornelia Boot, geboren te Bruinisse, dochter van Marinus Johannes Boot en Lena Saartje Visser. Johannes' zoon tenslotte Jan

¹⁸⁾ Gens Nostra, jaarg. 17, no. 4—5, april-mei 1962, blz. 120—121.

Huibers werd te Bruinisse geboren en woont thans als handelsemployé te Voorburg. Aangezien zijn moeder uit Bruinisse stamt, publiceerde hij zijn stamreeks ook in de Zierikzeesche Nieuwsbode van 11 mei j.l.

TERUG TOT ...

Neen, niet tot Ina Damman, de romanfiguur van Simon Vestdijk, maar tot de venendaalse chirurgijn Gerard Sweelinck met zijn vrouw Pietertje Volwens. Behalve de reeds genoemde Theodora hadden zij een zoon Jan Sweelinck, in 1665 geboren. Hij werd wijnkoper en trouwde in 1685 Jannetje van Reenen. Uit dit huwelijk werd Elisabeth Sweelinck geboren, *de laatste die in Nederland de beroemde naam heeft gedragen*. Zij huwde 23 juli 1705 Anthony van der Horst, de enige mennist in de familie. Hun dochter Maria van der Horst trouwde 13 juni 1745 Antonie Eibergen en vestigde zich te Doesburg om in 1772 naar Amsterdam te verhuizen, waar de familie in de arbeidersstand is opgegaan.

Gerarda Sweelinck, Gerards jongste dochter, trad in 1688 in de echt met Johannes Wernard Fijttingh, eveneens wijnkoper, in 1692 schout te Renswoude. De gerechtelijke stukken uit die tijd ondertekende hij steeds met: coram (integenwoordigheid) J. W. Fijttingh. Later werd hij gadermeester d.i. belastingontvanger. Gerarda stierf reeds in 1689. In een koopcontract uit 1717 is sprake van Johan Wernard Fijttingh en Anna Maria Andringa, echtelieden.¹⁹⁾ Anna was klaarblijkelijk zijn tweede vrouw. Zij verkochten toen „seeckere huy-singe en erve geleegeen aan de Moonickeweg, genaamt den Rooden Haan (De Roode Haan was toen een herberg).

Menig Veenendaaler kan trots zijn zich nakomeling — zij het dan in de zijlinies — te weten van een familie van musici, edelsmeden (de keulse, munsterse en brusselse takken Sweelinck) chirurgijns en wijnkopers.

Het Genealogisch Repertorium van Van Beresteyn wijst uit, dat van geen enkele dezer families gedrukte genealogieën bestaan, zodat het onderzoek nog niet is afgesloten.

D. Philips.

¹⁹⁾ Familie-archief Welkzijn Veenendaal.

KLEINE MEDEDELINGEN

J. J. CREMER EN LOENEN

Jacobus Johannes Cremer, geboren 1 september 1827 te Arnhem en 5 juni 1880 in Den Haag overleden, een nu vrijwel vergeten, maar in zijn tijd een, vooral door zijn Betuwsche en Overbetuwsche vertellingen zeer bekend schrijver, die als spreker en voordrager van zijn werk volle zalen trok, waarvoor hij een zeer hoog, maar graag betaald honorarium vroeg, heeft vijf jaar lang in Loenen aan de Vecht gewoond.

Volgens Jan ten Brink, *Geschiedenis der noord-nederl. letteren in de XIXe eeuw*, Amst. 1888, II 479 zou hij zich daar gevestigd hebben in 1852, het jaar van zijn huwelijk met J. L. Brouerius van Nidck en tegelijk het jaar dat het eerste deeltje van zijn Betuwsche vertellingen verscheen, Het Utr. Prov. en Sted. Dagblad van zondag 11 juli 1880 vermeldt het versje, dat Cramer op de wand in het door hem bewoonde huis te Loenen achterliet. Het blad schrijft:

„Loenen a.d. Vecht, 11 juli. Eenige heeren zijn voornemens, om onder goedkeuring des tegenwoordigen eigenaars, in den gevel van het huis, weleer bewoond door den thans overleden schrijver J. J. Cremer, een gedenksteen te plaatsen. In dit huis prijkte voorheen op een der wanden het portret des schrijvers met de volgende dichtregelen er onder:

Leeg is het huis,
Vol is mijn hart,
God was met ons
In vreugde en smart.
Vijf jaren zijn
Als de ad'laar snel
Gevloden.
Heil! Heil!
Vaart allen wel.

30 april 1857.

J. J. Cremer.

Ofschoon de heer Cremer verzocht had dit op den wand te laten, is het door een der bewoners overplakt geworden, dus thans niet meer zichtbaar; evenwel is het niet verwijderd geworden, doch nog aanwezig en naar men meent zou het ongeschonden weder te voorschijn kunnen gebracht worden.

Tot zover het Utr. Dagblad. — Als men nu weet, dat Cremer in zijn jeugd reeds aanleg voor de schilder- en tekenkunst vertoonde en ze onder leiding van de oosterbeekse landschapschilder F. H. Hendriks ook later is blijven beoefenen, ook toen hij te Loenen woonde, is er wel kans dat het muurportret een zelfportret is geweest. Het afscheidsgedicht verradt bepaald geen groot meesterschap.

De gedenksteen werd in het huis tegenover de kerk in de Dorpsstraat, waar Cremer gewoond heeft, inderdaad geplaatst. Bestaan portret en onderschrift nog? Misschien is er een lezer die ons hierover kan inlichten.

v. C.

AMERSFOORT EN RANDENBROEK IN 1816

In het jaar 1816 reisde de amsterdamsche graanhandelaar Willem de Clercq — later de bekende secretaris van de Nederlandse Handel Maatschappij — naar Rusland. Van zijn reis is een uitvoerig verslag bewaard gebleven, dat onlangs in boekvorm werd uitgegeven (Dr. M. Elisabeth Kluit „Per karos naar St. Petersburg”, Lochem 1962).

Ons interesseert hier alleen wat de 21-jarige De Clercq optekent het stichtse gebied, dat hij bij het begin van zijn reis passeerde. In de middag van 25 maart 1816 uit Amsterdam vertrokken, kwam De Clercq in de provincie Utrecht toen het donker werd. Dan volgende deze aantekeningen: